

Bu proje Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

SAĞIR VE İŞİTME ENGELLİ KADIN HAKLARI EĞİTİM PLATFORMU ARAŞTIRMA RAPORU

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Bu yayın, Avrupa Birliği'nin mali desteğiyle Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından uygulanan "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Gcl Sivil Alan" projesi kapsamında Dem Derneği tarafından Sağır ve İşitme Engelli Kadın Hakları Eğitim Platformu için gerçekleştirilen sağır ve işitme engelli kadınların sorunlarını anlamaya yönelik araştırmanın raporudur.

Bu yayın Avrupa Birliği'nin finansal desteği ile UN Women tarafından uygulanan "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Gcl Sivil Alan" projesi kapsamında oluşturulmuştur. Bu yayında ifade edilen görüşler Dem Derneği'nin görüşleridir ve BM Kadın Birimi, Birleşmiş Milletler, bağlı kuruluşları ya da Avrupa Birliği'nin resmi görüşlerini yansıtmemaktadır.

Araştırma Arka Planı

Araştırma İhtiyacı:

Araştırmamanın ana hatlarıyla amacı, sağır ve işitme engelli kadınların çeşitli konu başlıklarında bilgi düzeylerini ve yaşadıkları problemleri tanımlamak ve oluşturulacak strateji belgesi için kalitatif veri sağlamaktır.

Araştırma Yöntemi:

Araştırmamanın gerçekleştirilmesinde kalitatif araştırma tekniklerinden **Online Derinlemesine Görüşme** yöntemi kullanılmıştır. Görüşmelerde duyguları somutlaştırabilmek adına Blobtree görsellerinden faydalanılmıştır.

Görüşmeler, katılımcının günlük hayatında kullandığı dil önceliklendirilerek Türkçe ve/veya Türk İşaret Dili'nde yapılmıştır.

Araştırma çalışmasının sahası 14 Mart - 12 Nisan 2023 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

Görüşmelerde alınan görüntü kayıtları için her bir katılımcıdan izin alınmış, bu görüntüler görüşmeyi gerçekleştiren moderatörler tarafından döküm hazırlama aşamasında kullanılmıştır.

Örnekleme:

Çalışma kapsamında sağır veya işitme engelli toplam 27 kadın katılımcıyla görüşme gerçekleştirilmiştir.

Katılımcı temini Dem Derneği tarafından sağlanmıştır.

Katılımcı Profili:

17 görüşme Türk İşaret Dili'nde, 10 görüşme ise Türkçe olarak yapılmıştır.

Katılımcıların yaş ortalaması 31'dir. İstanbul (13) ağırlıklı olmak üzere Ankara (5), Eskişehir (5), İzmir (2), Adana (1) ve Bursa (1)'da yaşayan kişilerle görüşülmüştür.

Kadınların ilişki ve evlilik gibi konularda deneyimleri de irdelendiği için, temsiliyet sağlaması adına farklı profiller araştırmaya dahil edilmiştir. İlişkisi olmayan 11, evli olan 12, ilişkisi olan 4 kişiyle görüşülmüştür.

Görüşülen 27 kişinin yarısı 4 yıllık üniversite mezunudur, 20'si çalışmaktadır. *Destek Elemanı, Dosyalama/Evrak işleri, Arşiv* gibi görece basit görevler yapan katılımcıların yanı sıra; *Odyoloji, Finansal Analiz, Tasarım, Öğretmenlik, Diyetisyenlik* gibi kalifiye işlerde çalışan katılımcılar da bulunmaktadır.

Bulgular

Okuma-Yazma Düzeyi:

Görüşmelerde çeşitli konularda bilgi düzeylerini ve bilgi kaynaklarını sorguladığımız 27 katılımcının 18'i okuma-yazma bildiğini, yarısı kitap okuyup anlayabildiğini söylerken, 8'i bazı kelimelerde zorlandığını, **5'i hayatında hiç kitap okumadığını, 4'ü okuma bildiğini ancak yazma konusunda eksik olduğunu söylemiştir.**

Altyazı ve sosyal medya görsel altı yazıları ise katılımcıların geneli için daha az problem yaratmaktadır.

Günlük Hayat:

Çoğunluğu çalışan kadınlardan oluşan katılımcı grubunda özellikle evli katılımcılar evde yemek, temizlik, çocuk bakımı gibi **ev işlerinin yükünü** üstlenmektedir.

Katılımcılar hafta içinde iş dışı vakitlerini genelde evde aileleriyle yemek yiyip film/TV izleyerek geçirirken, eşlerinin de çalışmadığı hafta sonu günlerinde gezmeye ve arkadaş buluşmalarına fırsat bulmaktadırlar. **Dernek faaliyetleri ve kendi aralarında yaptıkları gün organizasyonları** sağır ve işitme engelli kadınların sosyal hayatında önemli bir yer kaplamakta, **sosyalleşme** imkanı vermektedir.

Özellikle **pandemi döneminde maske kullanımı**, sağır ve işitme engelli kadınları günlük hayatta oldukça zorlamıştır. Maske nedeniyle dudak okuma ve mimikleri görme imkanı kısıtlanınca karşılarındaki kişilere söylenenleri tekrarlatmak durumunda kalan kadınlar bu konuda rahatsızlık hissetmiştir. Günlük iletişimde **duymadıkları zaman aldıkları tepki çoğunlukla olumsuz** olmakta ya da kendilerini kötü hissettirmektedir. Bu durum, tanımadıkları kişilerle iletişime geçerken çekince yaratmaktadır.

Hukuk:

Çalışma kapsamında görüşülen sağır ve işitme engelli kadınların bir kısmı okuma-yazma bilse de, karmaşık metinleri anlamakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Hukuki konuları da genel anlamda **anlaşılması zor ve ağır** bulmakta, dilin basitleştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

“Hukuk” başlığı altında katılımcılara **“Kadın-Erkek Eşitliği”, “Toplumsal Cinsiyet”, “Kadın Hareketi”** kavramları ile **“İstanbul Sözleşmesi/6284 nolu yasa”** kavramları sorulmuştur. “Toplumsal cinsiyet” ve “Kadın hareketi” kavramları sağır ve işitme engelli kadınların aklında **somut karşılık bulamamaktadır.**

“Toplumsal cinsiyet” kavramını bildiğini söyleyen kadınlar **Sağır Kadın Hak eğitimlerinde bu kavramla tanıştıklarını** belirtmektedir. Eğitim içeriğinde bahsedilen “mavinin erkek/pembenin kadın rengi olması”, “tuvaletlerdeki erkek-kadın görselleri” gibi örnekler katılımcıların akıllarında yer etmiştir.

27 katılımcının 20’si “kadın hareketi” kavramını hiç bilmemektedir.

11 katılımcı 6284 sayılı yasa ve/veya İstanbul Sözleşmesi’ni bildiğini söylerken, bir kısmı Sağır Kadın Hak eğitimlerinde öğrendiğini belirtse de, bilgi akıllarında kalmamıştır.

Sağır ve işitme engelli kadınlar boşanma/velayet gibi durumlarda mahkemeye çıktıklarında, kendilerini yeterince iyi ifade edemedikleri ve işiten eşleri karşısında kendilerini **dezavantajlı ve çaresiz** hissettikleri durumlar yaşanmaktadır.

Şiddet:

27 katılımcıdan 17’si hayatlarının bir döneminde **fiziksel ve/veya psikolojik şiddet** gördüğünü belirtmiştir.

Şiddeti psikolojik yönden tanımlayanlar olsa da, çoğunlukla şiddet kavramı onlara fiziksel şiddeti hatırlatmaktadır. Kendi şiddet hikayeleri irdelendiğinde, psikolojik anlamda şiddete uğradıkları noktalar görülmektedir.

Fiziksel şiddetin yanı sıra karşılaşılan şiddet türleri şunlardır: **Israrlı takip, ayrılığı kabul etmeme, kötü söz, aile baskısı, akran zorbalığı, işyerinde baskı, sağır kültürünün bilinmemesi, kötü hissettirilme,...**

Temsil:

27 katılımcıdan 18’i seçimle ilgili bilgi sahibi olduğunu söylese de, sorulduğunda **detaylara hakim olmadıkları** görülmüştür. Cumhur-Millet ittifakı birbirine karıştırılmış, 6’lı Masa genel anlamda bilirse de, tüm paydaşlar hatırlanamamıştır.

21 kişi seçimle ilgili bilgi kaynağı olarak **internet ve sosyal medya** gibi online kaynaklardan bahsetmişlerdir. Haberler ve TV gibi geleneksel kaynaklar katılımcıların yarısı tarafından kullanılmaktadır. Seçimle ve genel anlamda siyasetle ilgili **bilgi sahibi olmayan kişilerde** «ailem ne derse ona oy vereceğim» anlayışı gözlenmiştir.

Seçimin yaklaşmasıyla birlikte bu konudaki bilgi ihtiyacı artmıştır. Online kaynaklar ve televizyon haberleri üzerinden bilgi alsalar da, **yakın geçmişte yaşananlarla** ilgili özellikle gençlerin bilgisi düşüktür ve **tarafsız bilgi kaynağına** ihtiyaç duyulmaktadır.

Bulgular

Eğitim:

Görüştüğümüz 27 katılımcıdan 18'i eğitim hayatında zorluklar yaşadığından bahsetmiştir.

Sağır ve işitme engelli kültürünün bilinmemesi, okuma-yazma ve okuduğunu anlama konusunda yaşanan zorluklar, öğretmenlerin işaret dilini bilmemesi, akran zorbalığı gibi konular yaşanan zorluklara örnek olarak gösterilmiştir.

Zorluk yaşadığını belirten katılımcılar okul hayatlarının verimli geçtiğine inanmamaktadır.

Almak istedikleri eğitimler sorulduğunda, katılımcıların el sanatlarına oldukça ilgili olduğu görülmüştür. Bunun yanında İngilizce, kişisel gelişim, yüksek lisans, KPSS ve çeşitli mesleki eğitimler belirtilen konular arasındadır.

Ekonomi:

27 katılımcının 21'i kendi parasını kendi kazanmakta, çalışmakta olan 20 kişinin 11'i özel sektörde çalışmaktadır. Çalışanların geneli **asgari ücret seviyesinde ya da üstünde** gelir elde etmektedir ve işyerlerinden sigortaları vardır. Kendi paralarını kazanmaktan memnun olsalar da, mevcut ekonomik şartlarda **kazançlarını yeterli bulmamakta ve birikim yapmakta zorlanmaktadırlar.**

Evlilik:

Görüştüğümüz katılımcıların geneli kendi istekleriyle evlenmiş ve mutlu evliliklere sahip kişilerdir. Evliliği Blootree görselleri üzerinden tanımlamaları istendiğinde, seçtikleri görsellerle **«beraber olmak», «birbirine destek olmak»** gibi kavramları vurgulamışlardır.

«Evin sorumluluğunu almak» aile evinden çıktıktan sonra karşılaştıkları ve adapte olmalarını gerektiren bir durum olarak dikkat çekmektedir.

Evlilik kavramını yardımcı görseller üzerinden tanımlayan 19 katılımcıdan 10'u 14 numaralı görseli, 5'iyse 9 numaralı görseli seçmiştir. Her iki görselde de **“sevgi”** ve **“beraber yaşama, destek olma”** hisleri öne çıkarılmıştır.

Bulgular

Cinsellik:

24 katılımcıdan 4'üne cinsellik hakkında konuşma konusunda rahat hissetmediği için bu konu başlığındaki sorular sorulmamıştır.

Katılımcıların geneli karşılarında güvendikleri biri olduğunda cinsellik konusunda konuşmaktan çekinmediklerini söylediler de, bu konu **aileleriyle rahatça konuşabildikleri bir konu olmamıştır.**

11 katılımcı cinsellikle ilgili eğitim aldığından bahsetmiştir ancak bu şekilde tanımlanan eğitimlerin geneli **regl ile ilgili eğitimlerdir.** Sağır Kadın Hak tarafından verilen cinsellik eğitimleri hatırlanmaktadır.

Doğum kontrol yöntemlerini **kullanma oranı, haberdar olma oranından daha düşüktür.** Katılımcıların 13'ü kondom/prezervatif, 7'si doğum kontrol hapi, 7'si spiral, 1'i tüp bağlatma yöntemlerini bildiğini söylemiştir ancak bu yöntemlerden herhangi birini kullanan katılımcı sayısı yalnızca 7'dir.

Doğum kontrol yöntemleri bilinse de, **doğum kontrolünün faydaları yeterince net değildir.** Sağır Kadın Hak tarafından verilen eğitimlerde bu faydaların da üzerinde durulmalıdır.

Cinsel yönden aktif, hatta hamile katılımcılar olmasına karşın, "Kadın doğuma en son ne zaman gittiniz" sorusuna verilen cevaplar kadınların kadın doğumu "**sorun olduğunda gidilecek yer**" olarak gördüğünü göstermektedir. Kadınlar sahip oldukları bu algı yüzünden bu konuda konuşmakta çekiniyor olabilirler. Bir başka ihtimal de "kadın doğum" kelimesi yerine "jinekolog" kelimesini biliyor olmaları olabilir.

Kadınların Yaşadığı En Büyük Sorunlar:

"Sence kadınların yaşadığı en büyük sorun nedir?" sorusuna çeşitli cevaplar verilmiş olsa da, en çok öne çıkan sorun **şiddettir. İş alanında eşitsizlik, eğitimsizlik, erkekten izin/emir almak, taciz-tecavüz** gibi konular kadınların karşılaştığı en büyük sorunlar olarak görülmektedir.

Platform Kullanımı:

27 katılımcıdan 23'ü Sağır Kadın Hak platformuna girmiştir ancak katılımcıların çoğunlukla Sağır Kadın Hak etkinliklerine katılan kişiler arasından temin edildiği unutulmamalıdır.

Platformda yer alan videolarda özellikle **Alt Yazı** ve **İşaret Dili** takip edilmektedir. İçeriklerde bu iki iletişim desteğine yer verilmesine özen gösterilmelidir.

Şiddet, cinsellik ve hukuk platformda ilgi çeken başlıklar olurken, yalnızca 5 katılımcı ilgisini çekmeyen başlıklar belirtmiştir: Ekonomi(3), Hukuk(1), Temsil(1).

Platforma eklenmesi önerilen içerik tiplerine baktığımızda, güncel konulardan **seçimin yanı sıra, ağır hukuki terimlerin sade anlatımları**, gelişmiş ülkelerde sağrıların yaşamları, bülten gibi okunacak materyaller ve çeşitli eğitimler öneri olarak sunulmuştur.

Sağır Kadın Hak Platformu'na giren 23 katılımcıdan 12'si, platformu hali hazırda başkalarına tavsiye ettiğini söylemiştir.

Çeşitli oyunlaştırmalar, interaktif uygulamalar ve ufak ödülleri platform kullanımı teşvik edilebilir.

Platformun kullanımı oldukça kolay bulunsa da, kullanıcıların kaldıkları yeri, izledikleri/izlemedikleri videoları takip edebildikleri, kişiselleştirilmiş bir yapıya ihtiyaç duymaktadırlar.

MEDYA TARAMASI

1 Kasım 2022 – 30 Nisan 2023 tarihleri arasında Ajanspress'ten “kadın”, “işitme engelli”, “sağır” gibi kelimeler içeren haberler temin edilmiştir. Gelen haberler, araştırma ile ilgisine göre taranmıştır. İlgili tarih aralığında (6 aylık süreçte) toplam 4.175 haber taranmıştır, 1.058'i (%25) araştırmaya veri teşkil edecek niteliktedir.

Haber mecralarına göre bakıldığında 1.058 haberin, 902'si internette, 144'ü yazılı basında, 8'i sosyal medyada, 4'ü ise televizyon kanallarında yer almıştır. Her ne kadar toplamda 1.058 haber olsa da, haberler aydan aya, dönem dönem tekrar etmektedir. Haberlere içeriklerine göre tekil olarak bakıldığında 44 haber içeriğinin olduğu görülmektedir. 44 haberin 29'u yazılı basında, 9'u internette, 5'i sosyal medyada, 1'i televizyonda yer almıştır.

İçeriklerine göre bakıldığında 44 haberin 20'si işitme engelli spor müsabakaları, milli takımlar hakkındadır. Bu başlığı takiben Borusan Sürdürülebilir Fayda Programı kapsamında Sağır Kadın Hak, içerisinde işitme engelli/sağır karakterlerin olduğu filmler, erişilebilirlik konulu haberler yer alırken adli vakalar (cinayet, kaybolma), farkındalık, iş gücüne katılım, siyasi figür, sayısal veri gibi konularda da haberler yapılmıştır.

44 haberin takvimde dönemlerine bakıldığında en çok haberin (14) spor müsabakaları ve milli takım kamplarının Nisan'da açılması nedeniyle Nisan ayında yapıldığı, Nisan ayını takiben (12) 3 Aralık Engelliler Günü nedeniyle Aralık ayında da haber üretildiği görülmektedir.